

Özdemir İnce ve *Opera Kahkahası* Üzerine

Zeki Z. Kırmızı

Kasım 2017

**İnce, Özdemir; Opera Kahkahası (2017),
Ve Yayınevi Yayınları, Birinci Basım, Ocak 2017, İstanbul, 116 s.,
Büyük boy, Res. Ekrem Kahraman.**

İki yıl önce (2015) Özdemir İnce'nin **Karadelikte Bir Yolculuk- Tersine ya da Sapkın Ayetler** (2014, Kaynak y., İstanbul) kitabını okumuştum. 81 yıllık birikimden ürkmeyecek kim var? Nasıl bir birikim hem, diye yeri göğü birbirine katacak değilim. Cumhuriyetle büyümüş, Cumhuriyet'i büyütmüş, o Cumhuriyet'in en güzel yapıtlarından biri olan dili, Türkçeyi işlemiş bir bilge insandır konumuz. En az yazdığına düşünceyi işe koşmuş, sanatla düşünmenin koptu kopacak ipliğine sıkı bir gemici düğümü atmıştır, sımsıkı. Sağ olsun, var olsun.

63'ten beri, demek yarım yüzyılı aşkın süre şiir yazdı, yayınladı. Bu büyük şiir serüveni hak ettiğince işlendi, okundu, çalışıldı mı bilmiyorum. Ne yapmam gerektiğini ise iyi biliyorum, toplu Özdemir İnce okuması. Kimseye değil, kendime söylüyorum yanlış anlamayın. Şu bir gerçek... Benim de yarım yüzyıla yayılan okuluğumun yolu kezlerce keşişmiştir Özdemir İnce'yle. Sanki bir tanıştan, bilişten, eşlikten söz eder gibiyim ve kim kime nice karıştı ayırmam zor. Ama şu an yapılacak şey belli. Bir yapıtı, **Opera Kahkahası**'nı, yukarıdaki *beni* kenara koyup okumak... Yazabildiğimce...

Opera Kahkahası, daha işin başında *Tarık Akan*'a sunulmakla gönlümü kazanmıştır. Usumu gönlümün yeline yatırmaya pek yatkınım anlayacağınız. Bir bilgi daha... Kitap ak kara resimle bezeli olup ressamı [Ekrem Kahraman](#)'dır. Birinci bölüm olan **Opera Kahkahası**, *Bodrum Gündoğan*'da 22 Ağustos 2014- 29 Haziran 2016, ikinci bölüm **Deccal Söylencesi** yine aynı yerde 7 Haziran 2015- 1 Temmuz 2016 tarihleri arasında yazılmış, üçüncü bölüm **Destansız Destan İstanbul**'da 1 Ocak 2016 tarihinde başlanıp *Gündoğan*'da 20 Ağustos 2016 tarihinde bitirilmiştir. Bir de en sonda **Yolluk** var.

*

Opera Kahkahası içine iki bölüm açılmış. I. bölümde 14, II. bölümde 21 şiir var. Birinci bölümün başında ise Alain Bosquet'den bir alıntı dördlük var: Yapıt, yapıtta dile gelen başkalarının gerçeği oluşundan ötürü, o başkalarının öcalım aracına dönüşmesin? Yapıt, sanatçının boynuna ötekilerce geçirilen ilmek mi? Her yapıt biraz daha ölmek mi? Bu kitabı okuyunca belki bunu anlayabiliriz.

I

Mürekkepli lavi mi? Göz? Yoğunluğu çözülüp seyrelen fırça izi... Evrensel göndermeli kırık, eksik parçalar. Çizgiden sanrılı oyluma, bedene... Gözden düşenler, yağın şeyler.

Ve tüm zamanların ve uzamların tekleştiği beden, her yerin ve zamanın kaçınılmaz şimdi burası: Şair : "*bir yazın içinde burada ölece(k)*" (17) Burası nere mi? Çamaşır ipinde Akdeniz: "*komşunun çamaşır/ güneş var yok güneş saati.*" (17) Öğlenin güneşi zamanı silmiş, yaşlı beden (*Boaz*) daha ölmeden ölmeyi sınıyor *uzatmalannda* ve leke, nokta, tat: kızıl-cık.

Tansıma sevişmedir. "*Ölüm ve hayat/ biri ötekinin içindedir.*" (18) Şair (Özdemir İnce) doğumundan başlayarak, "*1 Eylül 1936'dan bu yana*"ölmektedir (*Bkz. Schopenhauer*). Bataklik onu içine çekmekte, boka sardıkça arınmak için doğayı daha da kirletmektedir. Ayaklarını sildiğin çayırın suçu ne Özdemir İnce? (18)

Doğa, onunla kim konuştuysa, kim eyletiyse onun olmalı. Evren kendinde içkindi şu uğursuz (tür: insan) döl yatağına düşüp tohumlanmadan önce. Yeri gelmişken lafın belini kırmanın tam sırası: “*Tek güzel anlamı budur/ islâmi fitrat sözcüğünün.*” (19) Hangi yeri diye sorma kardeşim. Her şey her şeyle ilgili ve Özdemir İnce her şeyle. Över, söver, dalgasını geçer, kendini sürer yola, kendi üstüne bile çıkıp çiğner. Bir esintide yıkılır ya onu devirecek kasırga yoktur dünyada.

Adonis’le kadınlar üzerine konuşmuştur, kadının teni ve tenini saran teni üzerine. Haz, eşiklerini aşmış, haklı olmuştur bundan böyle. Sevgili, “*omuzları soyulmuş taze badem.*” (20)

Bu başka evrende taşların diliyle yazılır, ormanın diliyle gülünür ama yazı tanrı olsa da şair ona asla tapmadı. Bu tanrı inançsız yazarına günah çıkartmıştır arada bir, ne zinalara yataklık etmiştir o. (21)

Kara kaya kitlesi sayfanın yarıdan çoğunu ele geçirmiş, sola doğru büyüyor. Ezip geçecek dirimi.

Karşımızda “*nargile içiyor devlet kayası.*” (23) Buraya, güncelin içine bir anda savrulduk bile. Ee, her şey her şeyle iç içe ya. Dünyanın başı kıcıını tutuyor mu ki?.. Bahçedeki kayayı yok etmek için ivecenlenme istersen. Kaya dağı tutar ve kayayı kaldıran dağın altında kalır. Şairse devletin içine değirmen taşı, onun yanına gemici feneri koyan insandır, *Başyüce*’nin usunun ermeyeceği bir işti yaptığı: “*Bu bir tılsım değilse abdal hikmetidir!*” (23)

“*Dünya kimsenindir*” ya da hiçkimsenin değil. Birinin dünyası ötekine ayak yoludur. Dünyanın ortasını değil, nerede olduğunu sormuş biri, öteki, sözcüğün içinde, başka yerde arama, demiş. Nasrettin Hoca (Özdemir İnce) tutamamış kendini, düzeltmiş: Tamam dünya sözcüğün içinde ama sözcük de dünyanın içinde. Düş de öyle. Düşsüz dünya olmaz, dünyasız düş. Şair şaman, tutar ikisini düğümler, yani düşü dünyaya, dünyayı düşe ilikler. Şaman deyip de geçme. “*Herkes düşlerine benzer, derler:/ Benzesin benzersiz benzesin...*” (24)

Suyun geometrisi, cebiri vardır ama çığın, çölde ılgımın hak getire. Üçgenin iç açılarını topla, ne yapar? 180 derece. Özdemir İnce’nin de yaşadığı (şey), böyle kendine doymuştur artık. Geldi gidiyor, şen ola Bağdat (ya da Halep). İsterse de şen kalmasın, ne gam. Şair nereye gittiğini öyle iyi bilir ki, gözü hiç arkada kalmayacak: “*Doğduğum dağlara gidiyorum/ yayıktan ayran içmek için/ bir bakır tas, kalaylı,/ olmazsa su kabağı da olur;/ boğma rakı yanında/ içi gümüşlü domates olacak.*” (25)

Üstelik dünya bir tosbağadır: *Caretta Caretta*. Ve sen bağa tespih çeken (kişi), kör edilmiş gözlerini çeker durursun dünyanın, her tanede çektiğe bir dünya yok edersin. (26)

Taş üzerine, sözün sırası gelmişken, ulusça düşünelim bir daha. *Hacerü’l-Esved*’i koyun bir kenara, gelin beraber selamlayalım dünyanın tüm varlıklarını tek tek, hiçbirini atlamadan. Ama selam bizden, içimizden, kendi dilimizden olsun! Yine yetmez, bir de kaldırmalı oldum olası yerinden taşı, kaldırıp ötekinin yerine koymalı, ötekini de alıp ötekinin... İnsanlık demek taşı kaldırmak, ötekinin yerine koymak demek. Sanat da bu demek aslında... Şairden demesi ve benden eklemesi...(27-8)

Dünyanın alt yarısı ve üstünde coğrafyası. Tüyley, ağaçlar, tepeler ve taşlar. Hepi topu bu. Yok ötesi, metafiziği.

Gelgelelim dünyanın parça parça edilip iyelenmesinde bir eşitsizlik var. Kimdir bunun ilk nedeni? Tanrı yoksullara gücenik diyorlar. (30)

Kendini kandırma avanak! “*Kendi düşen ağlamaz!*” , “*Toprak kimsenindir*”. Öyleyse kimse ol. Aşık ol ya da Veysel. Öpüşmeden girme altına toprağın, yaşarken seviş kara toprakla. (31)

Var ol ve var oldukça sıkadur canını Tanrı'nın. (32)

“*O! Kibrit ol kokusu için.// O! Kova ol, ayı kuyudan çıkartmak için.// O! De, hiçliği oldurmak,/ tasarlanmış varlığı doldurmak için/ tasarlanmış varlığı öldürmek için.// Kendi duvarcın ol, yeter!*” (33)

II

Değirmi kara kütle içinde yükselen bir oyuk, üstünde sıralı lekeler. Solda balık, karanfil, soluk, belli belirsiz...

Tanın köpeği çok öfkeli tanın doğal mayasını bozan ezana da, uçağa da. Tanın şairi ise bir not düşüyor defterine: “*sabahı muştulayan horozları, geveze serçeyi unutma*” ha! ve Abu'l Ala Al-Ma'arri eğilip kulağına bir şey fısıldıyor şairin. (37)

Evrenin atan yüreğinin vuruşları şairin yanibaşında uyuyan Pomak Prensesi Ülker'in (İnce) yüreğinde yankılanıyor. (38)

Tekliyor evrenin ve zamanın yüreği: Nikolay İvanoviç Buharin, ölümlerden ölüm beğenmekle sonuçlanacak savunmasını yaparken zamanını çaldıran insanlar, dün köylüydü, bugün işçi, diyor. Ne değişti? “*Ha tarla, ha yüksek fırın!*” Özdemir İnce'nin de yaşamının saati çalındı. “*Bilirim ve bildiririm!*” Zaman nedir bilir insan, dünyayı ölçer çünkü. Ölçmesi isyandır ve ancak “*Var olan ölçülür!*” Ve insan ölçtükçe ölür Tanrı. “*Bana gelince: kaç mevsim kaldı zulada? Kaç lâhza?*” Ama bir dakika duralım ve soralım şairle birlikte: Şiir mi şimdi bu? Alıntılalım:

“*NOTA BENE (Görülen lüzum üzerine): Bu metin bir şiir midir? Şiirdir şiir niyetine okursanız. Sizin ferasetinize, at eğitime bilgi ve deneyiminize bağlı. Nice efsun, nice keder, nice hayal kırıklığı vardır ceviz kabuğu içinde.*

Masa sadece masa ve sözcük değildir. Masa olmadan önce bizim Toroslar'da bir ceviz ağacıydı, gövdesinde bir kalp işareti vardı, annemin yaptığı 'X' işaretinin yanında. Ben yapmıştım çocukluğumda keçi boynuzu saplı bıçağımla.

Masada da bir kalp işareti var, gizli. Görmelisin, yoksa her şey nafile! Karşıya atlayamazsın uçurumdan!” (39-40)

Şair bir düş görecektir. Anne olmuş, Özgürlük'ü doğurmuş. Doğarken Türkçe konuşmuş Özgürlük, sonra dikilmiş, eşi dostu, hatta Can'ı (Yücel) toplamış, atları da, öyle yükselmiş ki bulmuş gittiği yerde “*gençliğinde teneke teneke boğma rakı içmiş*” dede Kör İbrahim'i, dönecek dönmesine dünyaya ama kimse tutamıyor Özgürlük adlı veleti, bu gidişle Himalaya'ya da tırmanır. Şair ve şiiri böyle özgürlüğe adanır. (41)

Halkın dalkavuğu olmayı yadsıyana dek özgürlük... Ve hayınn gözünü karartmış, aşmış dili: “*Ne bok olduğunu bile bile yüceltirler halkı// (...)// Müraidir zavallı, şeytan-ı lâindir!// Haneberduş, külhan, namert ve fitnekâr.*” (42)

Yaşamın kahkahasını duymak istiyorsan aynanın karşısına geç, varsay ki aynada gördüğün Şalyapın (bas), başla kahkahanı (Verdi'nin **Rigoletto**'sundan *la donne e mobile* aryaasının ardından) atmaya: “*Parçalanacak o zaman utanmaz kaderin kristal küresi./ Yön değiştirecek çocuğun üzerine giden kurşun./ Ekmek almak için çıkmıştı evden.*” (44) Şu çocuğu, 16 Haziran 2013'de vurulup 11 Mart 2014'te ölen Berkin Elvan'ı öldüremeyecek kurşun, şarkı söyledikçe biz ve attıkça kahkahamızı.

Ve şair eşeliyor uzak geçmişini. Kendi çocukluğunu alıyor avucuna, okşuyor. Kendi kökünün sapı elinde... Tut, korlaşmış demiri, tut! Yürü saplantının yolu üzerinden. Bakalım yaşlı ozanın ve küllerin altından daha neler çıkar günyüzüne? (45) “*Aile sırları*” mı saçılan? Ne gam. Şairimiz Karatepeli, safoğlan, budalalığı hadi başışlayalım ona. “*Diyelim ki onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetineeeeeee.*” (47) Saydım, 6 e eklemiş *kerevete*. İyi ki uzun havaya katmamış soluğunu, Toroslardan aşağı.

Sayfanın sol üst kenarından başlayıp genişleyerek sol alt köşesinde sonlanan kara, kalın yayın kenar çizgileri yok. Sanki kenarlarından dışa doğru dağılıyor. Bu kara çekimli kitleyle karşıtlık oluştururcasına çizgisel, ayağı anımsatan desen yine sol yukardan, yayın üstünden görünüyor ve burnundan çıkan üç çatalı bir dal var. Yola çıkmayı, bilinmezden bilinmeze uzanan döngüyü çağırıştırıyor.

Toroslar demişken, Tahtacılar kadın erkek bilece çalışırlardı. Birgün geliverdi bacım, celfin, köpek yavrusu, şahin, ne dersen. Göç yolları tuttuydu. “*Bir geyik uçtu yavrusuyla birlikte kamyonun önünde.*” (48) Bacım birden bilinmeze karıştı, “*kestiler*” onu. Baba hapisten çıktığında kuyunun yanında kurban kesilirken “*Ben evin damına çıkmıştım, kanatlanıp kaçmak için yeryüzü cennetinden.// Neden insanlardan kaçıyorum, ölümüne yakın, anlaşıldı mı şimdi?// Büyüdüm, şair oldum, hiçliğe tercüman durdum.*” (49)

“*SURİYELİ sığınmacı çocuk cesedinin sahile vurduğu o allahsız yıl, o peygambersiz mevsim, o kitapsız ay, o Yezid hafta, o vahiytsiz gün;*” (50) daha karası olmamış o gün çakılmış, çivilenmişken insan(lığ)ın alınçatına, hindi gibi kabarık, kuburup kibirip biri çıkmış konuşuyor, konuşuyor şaki. Gelin kolkola, oyunumuzla, tekerlenip, geçip de karşısına, kolkola ha: “*Kabarama kabarama Keel Fatmaaa, annen çirkin, sen çirkin!*” (50)

Şehitler yine de ölmüş, orta direk çökmüş, sönmüştür ocak. Ama bir ses var böğüren habire: “*Tekbir!*” Ölen genç adamın burnunun direği sızlar ten kokusunu alınca sevgilisinin. İçinden yükselen ölümden beter bir çığlık, anne bir uçurumdur. “*Baba, babam, babamız, yitirir gölgesini.*” (51)

Testi 1967’den gelir (Ö. *İnce, Tutanaklar*). İki şiir 50 yıl arayla buluşur. Şiirin dalına şiir konar. Denizin altından çıkan testinin nasıl artık iki zamanı varsa şiirin de öyle. “*O şiirsel devrim ânını düşündüm, zamanın ikiye bölündüğü ânı. Güneşi gördüğü an bir yeni şiir başlar.*” (53) Şairin görevi ne diyenlere: “*Birini alıp çıkarmak otlu denizin şarap tortulu dibinden, bir evin alnacına oturtmak için. Belki düzeni değişir kavanoz dipli dünyanın.*” (53)

Şairin harara doldurduğu rüzgâr ne için diye sorar durursun yeğen: “*Her şey içindir taze ekmek kokulu rüzgâr. Kadın tenidir!*” Yaşına başına bakmadan, diyeneyse lafım yoktur ama “*kahırlı anılarım var!*” (55)

Kapanmayan, içine kıvrılan, kıvrıntısında karaca ağızlanan soluk, mürekkebi uça azala ilerlemiş sonsuz çağrışımlı bir döngü ve iki yüksek uçuş.

Sözü nasıl doğrultup sözü nasıl kendi kılalım, toprağı ayaklarımızın altında tutalım. (57) “*ve öyle sevişelim ki dağlar ve denizler yer değiştirsin. Yer sarsılsın!// Ancak o zaman geri dönebiliriz, utanmadan, babamızın döl torbasına.*” (58)

Sevişmeyi savunalım, özgür olalım, usumuzdan uçurtma yapalım ama kuyruğu jiletli olsun. (59)

Herkestim, tüm kişi adlarını, o'ydum, sendim, arada bendim: "Sonra okuduğum kitaplarda çıktım karşıma." (60)

Baktı, rüya gören softayı buldu uykusunda (şair) ve seslendi: "Rüya göreni uyandırma delirir derler ama özellikle uyandıracığım seni ve engel olacağım delirmene, bunayıp bokunla oynaman için. Güven bana!" (62)

Şeytan öç alacak yarım hacıdan, avcılar bildircin sürüsü önünden kaçacak, kuzu boğazlayacak suyunu bulandıran canavarı, "Bir başka dünyada, ki olmalıdır!" Ölü diller ve sözcükleri sırtlanmalı, Türkçe ululanmalıydı: "Türkçede uluydu Tanrı! Tanrı Türkçede uluydu! Uluydu Türkçede Tanrı!" (63-4)

Ey korkudan kapı baca kapatmış evlerin köstebekleri, zarta parta Başyüce geçiyor, açın camınızı da bir zort çekin. O başyüce ki pabucumun generalidir, bilelim. "Böyledir öküz olmaya yeltenen zavallı kurbağanın şanlı öyküsü!" (65)

Ve işte, "Asker ölmüştür! Ailesi bunu bilir. Yemek sofrasında tabağı ve yeri onu bekler.// Kimse olmasın şehit!" Kimse sormaz Başyüce neden Başyücedir, kimden ötürü. (66)

*

Bir dünya, gri, kara, açıkly koyulu bir küresel kütle sayfanın yarısını sağ alt köşeye doğru dolduruyor. Havada, üzerinde haç ya da uçak anıştırmalı biçimler... Yerküre yangın yeri dedirten bir mürekkepli (?) çalışma.

15 şiirden oluşan **Deccal Söylencesi**'ni okuyalım şimdi. Ben kimim sorusu zorlu soru ya yanıtız değil: *Ben bir başkası* (Rimbaud). Ama başkası da ben. Usu karıncalamaya ne gerek, nereden geldimse orayadır yolum. Eşlikçim şiir: "bir gazap zerresi bile dökülmemiş üzerine,/ haddehaneden geçirilmiş göktaş, gözyaşı,/ su içmiş yüksek fırından.// Yolum sarp ve yokuş, yoktur yoldaşım." Deccal ben miyim? (69)

Oldum. Kimseye borçlu değil oluşum: "olup düşmedim elma dalından// ne de Büyük Ayı'nın tava sapından." Ölümüm de benim olacak, öyle ya da böyle: "ve kanıtım yok kendimden başka". Ama ille kanıt istenirse, Fındıkpinarı'ndaki kiraz ağacı, Toros koyaklarında atların nallarının yankılanmasıdır (size) kanıtım. (70)

Ne müjdeciyim, ne müjdecim var, kör, sağır, dilsiz görmekteyim, işitmekte ve konuşmakta. "Ezberim yok," yazdıkça silindi yazdığım, "tersinden okudum bütün kitapları/ düzünden unuttum hepsinin tamamını." Kılavuzum gölgemdir, gölgemse göğe vuran şahan (Bkz. Osman Şahin), bazen yamçı olarak da kullanılan. (71)

Bedevinin çağırısı geldi, benden ol gel. Yani tam da ateşle mercimeği fırına verirken, nedir bu, bilgi mi, buyrultu mu, diye sordum ulağa: "Din insanı uygarlaştırmaz". Ama tersi olur bak! "uygar insan dini uygarlaştırır!" (72)

Taştan ırmaklar fıskırtmak da ne ki? Kuşların çocuk halinde öldüğünü görmektir marifet, açıktan ölenin ayak sesini duymak... (73)

Feridüddin Attar, **Mantık Al Tayr**'ı (1177) kıraata çağırıldığında "eyittim". Sarmadı beni. Sordum: "-Kızıldeniz'e dökük yol döşer ama onarıp yerine takamaz kalleş mayının parçaladığı gazi bacağını!" (74)

Biri açıklasın: "yemin eden bir ilaha neden inanayım?" Bana celali isyanım yeter. Gerisi hepi topu bir avuç kül, yeke, sele, dünyaya... (75-6)

Kara değirmi halka. Möbius? Yüz? Sınırlarda tüylenmeler. Üstte aklanma, sargı. Boş alanda boğum boğum, tüylü balta ya da sağ kaşı buruna süren bir iniş.

Kutsanmak isteyen kim? Topuğumdaki devedikeni bana değil size batıyor olmalı. Sodom'dan gelir Gomorre'ye giderim. Beklenmem kimsece, kimseyi de beklemem. (78)

Sığınak aramadım hiç, ne de borçluyum tefeciye: *"Körün gözünü açma, kötürümü yürütme... Bunlar kolay mucizeler, herkes yapıyor artık. Mayına basan gazinin kesik bacağını yerine koy, kesildiği yerden büyüt. Ne olursa olsun adın!/ Kutsanmak ve bağış istediğimi de kim söyledi size? Ben kazı yapıyorum."* (79)

Bir geyikle seviştiğim doğrudur, toynak sesimin harflendiği yıkılığım da oldu bir zaman. Genelevde insan olma adına kutsanacağıma, derede yosun tutmuş çakıl taşı olmaya çoktan razıyım. (80)

Hakkımda buyruk buyruk üstüne. Yaşam onlara göre eğreti, geçiciymiş... İman edersem, bağışlanacakmış malım mülküm bana. Malım mülküm mü var? Olsa olsa *"Düşlerim var ve sayı saymayı biliyorum."* Eğer suçsa hazırım büyük suçu işlemeye: Aritmetikten sonra, sırada öğrenmek için geometri var, sonra fizik, kimya. (81)

Ve sen Musa, dur, kaçma! Hazır başlamışken savaşın paramparça ettiği şu bedenleri de onar: *"Bir kez daha ateş tepesine çık, emeklilere zam, bekârlara am iste!"* (82)

Yapabiliyorsan *"Suyu şaraba çevirmek değil, tam tersini isterim/ ve onun tersinin tersi kadar tersini..."* (83)

Doğanın doğurduğu, korkmayı usuna getirmiyor da ben niye korkarım ki böyle: *"Bir tay doğuyor ay ışığında,/ anlamıyorum,/ titreyerek ayağa kalkıyor/ yonca tarlasında,// anlamıyorum,// ilk işi ana memesini aramak.// Doğan korkmuyor!"* (84)

Onlar, varoluştan korkanların oyunbaz, *"gaddar ve intikamcı"* tanrısı, insanın bu hallerine **Opera Kahkahası**yla güler. (85)

Destansız Destan'da, yine düzyazıdayız. 16 şiir metin söz konusu.

Değirmi, karanlık ve sınırları düzensiz kara kütleyle sağdan açılmış oyuğa açık ve sınırı çizili bir nesne girer. Cinsel birleşme çağrışımı. Aslında küçük büyüğü yineler gibidir. Altta kütlelerin dışında da uzunlamasına sınır çizgili bir küçük nesne görünmektedir.

Benden kurban isteyen Tanrı, seni kurban etsem hiçliğe, ne dersin (Pir Sultan). (89)

"Günlerden 11 Nisan 2016 İsa'dan sonra. Mümkün değil ne ölmek ne yaşamak!" Başyücenin kirli zamanlarında soluk alıp vermekte zorlanıyoruz. (90)

100 yılda 100 kat hödükleştik, yalan mı? (91)

Yara derin. Yaktılar (Sivas'ta). *"Arındım ben! (...)// Yürüyebilir misin, geçebilir misin kor ateş üzerinden? Polinezya yerlilerinin ergenlik sınavıdır. Arındırma!"* (93)

"Eminim ki eşkıya kıyafetinde rol icabı söylememiştir Tarık (Akan), o çok anlamlı sözleri. Vasiyet olarak... Yaşlandıkça bana benziyor!" (94)

Şiirin bedeni var. Şiir bedendir bildiğin: *"Ölümün kurdu girdi meyvenin etine, // gövdesine önem verdim şiirde: Yamru olmuş, yumru olmuş patates gibi, büyük kahverengi çekirdekli yenidoğuşu gibi; dikenli böğürtlen, küncü tohumlu murt, yabanmersini de derler: Üçgen, dörtgen, çokgen, yuvarlak cıncık çeperli... Her meyve, her// sebze, her hayvan kendi biçimini alır bulunduğu zaman bir boşluk, havada, suda, toprakta; şiir de meyveye, sebzeye, hayvana benzer... Halamdan aldığım şiir dersi bu! Deveye benzeyen elma, üzümüne benzeyen keçi, danaya benzeyen domates,*

ceviz, dut, zeytin..." Onun šiiri Torosların serin dađ havasının kokusunu taşıır. Öyle ki Torosların yasası işler bu šiirde: "geldiğin yol gittiğin// yolu kıskanmayacak: Başyüce'siz bir barış egemen olacak ülkene! Yoksa vezin ve kafiye sütünü keser, düğün çorbasını bozar šiirin. Tuz ve biber ararsın ama bulamazsın! Şiirdedir ölen canı diriltecek, yaban hayvanıyla çiftleşecek derman!" (95-6)

Ve selam Nazım'a (**Salkımsöğüt**, 1928), selam Köroğlu'na ve Kırat'ına. "Atlılar atlılar kızıl atlılar..." Ve atlıların atlarının tarihsel geçidi. (98-9)

"Ateş çemberinin içinde kalan akrep." (100)

Değişik varlıklar. Halka şerit döndükçe ters yüz olan ve sınırları dağılan ve onunla bağıntılı, bağıntısız, kopmuş ya da ayrı nesnelere, değişik tonlarda ya da varlıksız yinelemeli, kesikli çizgilerden ibaret.

İnsan canını kumara süren (bir) harami (var). "KİM o? O kimin o'su?" (102)

Kim tasarladıysa beni vallah billah yanlış tasarlamıştır. Doğru olan, altını oysa da *Kitabın* kuralına boynunu eğri kılandır. (103)

Tanrı denetlese dünyayı ertesi günü yadsır kendi *Kitab'*ını. Ama öte yandan *Anadolu Ajansı'nın* dediği bambaşka. İyi de, et buysa kedi nerde ve kedi buysa et? (104)

"Yaşım geldi sekseni buldu efendi ağalar (...) Aldım sazı elime." Sözü söze katıp 36'dan, Kilikya'dan sürdürüm izi. Anamın karnında davulu çalan bendim. Unutmadım "beş numara gazyağı lambası"nı, mutfakta tel dolabı. Yok, yok. "Hitit olmak yetmez bana başka şeyler de olmalıyım, ne gelirse aklınıza bu kavimler kapısında, bu görkemli genelevde." Kulak verin hele: "Biz yokken de devam etmeli/ şeylerin šiiri/ özgürlüğü döllemeli.// Dikenli bir vajinadır evren.// Kimseye borcumuz yok var olmak için!" (106-7)

Önümden geyikler geçti. Kısrak tayını doğururken gördüm. O gün sarıcan arı baş parmağımı soktu: Böyle yok oldu parmak izim. (108)

İnsan, utanma, gözünle bak! "bütün kadınlar hep bir çocuğun çocukluğunun annesidir". Örtünmektir ayıp olan. (109)

"Herkes bakabilir kutsanmamış çıplaklığıma". Gelir geçeriz. "Son ki yoktur". (110)

"Yaşadım diyebilmek için yaşamı da ölümü de kendine yakıştıracaksın." Ama yetmez. "Islak ferçten, ki utyeri de derler ona, uzak durmayacaksın asla. Unutma ki tarçın kokuludur. Karanfil ve amber kokuluları da vardır. Onlar ki namlıdır, namlunun ucundadır, söylenir." (111) Şimdi ise bunamak gerek, olan bitene dayanmak için, ki olanlar boğazına dek bakturlar. "Bok oğlu boklar!"

Yolluk Olarak ne var peki?

Bu kez armut biçimli kara nesne sayfayı ortalıyor ve dolduruyor. Sol üst köşeden irili ufaklı tanecikler yağıyor. Kütle yukarıdan aşağıya çizgisel olarak yarılmış, ak renkte. Geniş dip bölümünde ters duran ak noktalarla belirsizce gösterilen kafa kesitleri (profil) çağrışım gücümüzü zorlayıp yönlendiriyor.

Bir kez daha aynı söz: "Yaşadım diyebilmek için, yaşamı da ölümü de kendine yakıştıracaksın." Yakıştırmasan da yaşamın ölümüne denk olacak. Doğumu ölümü koyup bir kenara, öncesine ve sonrasına, sonsuza bağlayacaksın kendini. İşte şairin de yaptığı bu. Bir değil bin yaşamdan süzülür ve yaşamlarından birinde İbn Fadlan'a

eşlik eder doğu kervanında. O'na rastlar, yanında dört gölge meleğiyle, kılık değiştirmiş... Yanında “*kutsal bir fahişe haremi, bilinen her dinden*”, elinde esrar nargilesi Ekbatana meyhanesinde demlenirken, masaya ilişen O (Tanrı) nargileyi alıp derin derin çeker içine ve hiç konuşmaz, sonra kendi kendine susar: “ ‘*Yorulunca bu dünyada bu dünyadan, olduğum yere kıvrılırım,*’ dedi. ‘*Kapısından içeri adım bile atmam benim onuruma yaptırdıkları tapınak evlerin.*” (115-6)

III

“Ölümün kurdu girdi meyvenin etine, // gövdesine önem verdim şiirde: Yamru olmuş, yumru olmuş patates gibi, büyük kahverengi çekirdekli yenedünya gibi; dikenli böğürtlen, küncü tohumlu murt, yabanmersini de derler: Üçgen, dörtgen, çokgen, yuvarlak cıncık çeperli... Her meyve, her// sebze, her hayvan kendi biçimini alır bulunduğu zaman bir boşluk, havada, suda, toprakta; şiir de meyveye, sebze, hayvana benzer... Halamdan aldığım şiir dersi bu! Deveye benzeyen elma, üzümüne benzeyen keçi, danaya benzeyen domates, ceviz, dut, zeytin...” (96)

Bu hınzır, ele avuca gelmez şairin kitabını gel de topla, biri bunu istemiş gibi senden, kendini ne sandıysan, sanıyorsan. Yöntem mi? Yaya kaldı çoktan. Eleştiri (*kritik*) mi? Doğrudan, gözü kara, sakınımsız, doludizgin, yer yer *derbeder*, ‘*haneberduş*’ bir şiirle yüz yüzesin, bunu unutma! Biçim mi? 80’lik yaşam hiçbir biçime sığmadı, bundan böyle sığacağına sanmak safdillik olur. Dilin saçı sakalı karışmış birbirine, tarak tutmaz, makasa gelmez bu dil. Dizge, yapı, tutarlılık, bağdaşıklık dediğinizi duyar gibiyim. Gidin başımdan! Çocukları, tfilları, acemileri, eşikte beklesip duranları, yaşamı önlerinde, daha gelecek sananları sokun hiza nizaya. Buralardan çoktan geçilmiş, sınırlar aşılmış, dil tatmadıklarından tatlanmış, kökünden kopmuş, değmedik, dokunmadık nane bırakmamacasına keyif bağışlamış kendine. Ama ne keyif!

Dünyanın yazı tarihi içinde seyrek gelen demeyeceğim seyrek yazıya geçen bir yazı *nirvanasıdır* bu. Sıkça gelse de çifte su verilmiş yürek ister, ipten kazıktan kurtulmuşluk, inadına inadına yürümek, ürkütücü sürülerle dolu meydanlara gözünü bile kırpmadan kafa tutup meydan okumak ve 1) dili yere *zinhar* düşürmemek, 2) yere düşürmemek dili, 3) düşürmemek yere dili, gerek. Büyük düşünce devrimcisi Hayyam’a bağlanmış, en sonunda bağlanacak denli kıvamlanmış, hatta ***Binbir Gece***’den, hatta *Delî Dumrul* öykülerinden, yani Dedem Korkut ata(m)dan el almış, el almak ne ki, demlenmiş, Anadoluyu; bin insanı, bin dağı, bin yaşamı, bin ağacı, bin kuşuyla kendilemiş bir şairden söz ediyoruz. Yani şairden kurtulmuş şair, şiirden kurtulmuş şiirden...

Sanırsınız ki elimizde her türden *metrik*, ölçme avadanlığıyla ölçme biçme, kese doğraya evcilleştirir, kolay yutulur lokmaya çeviririz ***Opera Kahkahası***’nı. Ormanı, yağmuru içinde, aslanı yanı başında gezdiren insanı yasalarla (!) korkutmak olanaksızdır. Evet, bir ağacı, yağmur damlasını avuçlamak ormanı, yağmuru ele geçirmek demekse varın bildiğinizi yapın, şiir okumuş sayın kendinizi.

Ben öyle yapmam, yapmam karşımda böyle bir kitapla. Bir yerini tuttum tutmasına, tutamadığım her yeri kaçtı gitti elimden. Oysa tuttuğum yerden her şeyi yakaladığımı, bu kez ***Moby Dick***’i (Melville, 1851) kısıvrak okyanusun köşesine (!)

sıkıştırdığımı sanmıştım. Bu ne kendini bilmezlik! *Ahab* mıyım ben, hele hele *Deccal* olmak için Özdemir İnce olmak gerekiyor önce. Öyleyse tutamadığın yerden kaçan kıvrak bir yazı bedeniyle ne yapılır sorusunun üstesinden gelmeliyim. Ama nasıl?

*

Kitap kapağı ve iç sayfalarında yer alan Ekrem Kahraman resimleri hakkında birkaç şey söyleyeyim önce. Mürekkeple (çini?) yapıldığını sandığım bu resimlerde üç tür doku var. Çizgi (az), kara ana kütle ve ana kütle içinde (*anklav*), süreğinde (halka biçimli devinilerde mürekkebin ya da boyanın fırça ucunda seyreltiği yerde belirsizleşerek uzayan ve akli karalı artan), sınırında (geçişli, kesinlikten uzak, kapanmayan) ya da dışında (irili ufaklı küçük benekler) izler. Dolayısıyla nesne, biçim, düzey ve derinlik, sınır kavramlarıyla ilgili yerleşik bakış açımızı zorlayan, algımızı dönüştüren ama bunu sessizliği kâğıda yayarak, yarattığı bu sessizliği tüm varlıkları kuşatmacasına, şiir çıkarmacasına duyulur kılan resimler bunlar. Bu yazdığımdan ben de bir şey anlamadım gerçi. O zaman baştan alıyorum. Yoğun, kâğıdın önemlice bölümünü kaplayan bir nesne var ve bunlar resimlerde ağırlık noktalarını oluşturuyor. Genellikle kara mürekkep (boya) derecelenmiyor bu büyük kütlelerde (yani tek dereceli). Bu nesnelere karanlık, yuvarlak, değirmi, şişkin (dişil) nesnelere. Sınırları yok, içerden ve dışardan sınırlarda sürekli bir dağılma söz konusu. Ya içinde ya kıyılarında ya da yakınlarında başka nesnelere var ve bunlar ana kütleli oluşturulan kara nesneyle bir biçimde ilişkili. Çok azı karşıt, yabancı nesne izlenimi veriyor (özellikle içteki nesnelere). Öte yandan bu dokuyla uyumsuz, apayrı telden seyrek değirmi çizgisel figürler kara kütleli biçimlemek gibi bir kaygıyla hiç de ilgili görünmemeyi becererek kütleli yakın çevresinde yer alıyorlar ve tüm resimlerde de yoklar. İkincil bir ıra (karakter) diyebiliriz çizgisel nesnelere için. Seyrelme ise kütleli bireşime ve çözülmeye varlıksal yatkınlığının geçiş irası, tipi olarak fırçaya tanınmış varlıkbilimsel (ontolojik) bir ayrıcalık sanki. Fırçanın darbesi ve kâğıtta süren izi resmin parçası, yapıtaşlarından biri... Bilgisunar sayfasında (<http://www.ekremkahraman.net>) ressam önemli bir söyleşisinde şöyle diyor (2017?): “*Ben bulut ya da bulutumsu uçuşma imgeleriyle bir şeyler göstermeye çalışıyorum. Başka kimlikler yüklüyorum abartmadan. Bunu da çok önemsiyorum; bulut, toprak, yeryüzü, atmosfer, espas kavramları benim için vazgeçilmez...*” Resimler için yeterli ipucunu taşıyan bu sözleri tümleyecek biçimde şunları ekliyor: “*Bulut, sessizlik, ıssızlık, tarihsel duyum kavramları üzerine iki yüz, üç yüz sayfalık kitaplar yazmak isterim. İstersem konuşurum ama kendin çal kendin oyna olur diye endişeye kapılıyorum. Bunun için yalnız hissediyorum. Ama bir kaç felsefeci, bir kaç şair, bir kaç meteoroloji uzmanı ile oturup konuşmak isterim sanat bağlamında. Eğer bunlar oturulup konuşulmazsa biz ne bulut imgesini geliştirebiliriz ne figürü, ne doğayı, ne espası geliştirebiliriz. Çünkü sanat bir tartışmadır, kendi iç tartışmasının, muhaberenin bir sonucudur.*” Ressamın kitapta yer alan çalışmalarıyla sınırlı olarak benim gördüğüm şu: Bir tür Husserl’ce görüngübilimi (fenomenoloji) uyarlamasının bizi taşıdığı uzayda (*espace*) varlığın derin sessizliğinin Heidegger’ce imgesiyle karşı karşıya geliyoruz. Heidegger’i için içine katıyorum çünkü bu sessizlik bulantıya yol açmıyor, tersine varlık (beden) üzerinden oluş bilincine, hatta sevincine gönderme yapıyor. Ekrem Kahraman’ın resmi boşluğu tartan sessizliğin gizli sevincini (neşe) yaşıyor bakanda. İşte bu nokta neden Özdemir İnce’nin ***Opera Kahkahası***’nı resimleyen Ekrem Kahraman olduğunu, neden bu resimlerin olduğunu açıklıyor ve kanmama yetiyor. Kuşkusuz bambaşka ve geçerli, gündelik nedenleri vardır ve olmalıdır da bu kitap-resim ilişkisinin. Bunlarla ilgili olmam beklenmemeli ama.

*

Tıpkı Kahraman'ın resimlerinde olduğu gibi **Opera Kahkahası** şiirlerinde de varlık sürekli dönüşümleri içerisinde, derin sessizliğinin ve neredeyse saltıklaşmış, dokunulmazlaşmış doygun özgürlüğünün keyfini taşıyarak sayfalar boyunca bedenleniyor, dondan dona geçiyor. Buna şamanik bir gösteri (ritüel) de diyebiliriz. Şiirsel nesne, varlık keskin sınırlarla kapatılmış değil. Resimlerde olduğu gibi geçi(ş/r)gen, dünyayla fiziksel alışveriş içinde *ozmotik* beden şiir donlarına bürünerek, birinden diğerine dönüşe geçce, geçtiği yerde (ağır, varlıksal) izler, kalıntılar da bırakarak ilerliyor. Bir tür çılgın (deli, 'haneberduş') bu *Pan'ik* yolculukta yasa, sınır, kural, haya kapının dışında bırakılmıştır. Yine resimlerde olduğu gibi, şair bir bedenin iyeliği (sahipliği) konusunda ısrar ederek, bu bedeni bir bulut gibi şiirleri arasında, üstünde gezdiriyor ve şiirini kendi ağırlığının yarattığı titreşimlerle, sarsıntılarla yokluyor, sınıyor. Derdinin, şiirlerden yıldız yapıp, yıldızı göğe asmakla ilgili olmadığını anlamak zor değil. Derdi açık: Bedenini, varlığını şiirlerin arasında ya da şiirin geniş çimenli çayırlarında (*Whitman, 1855*) yuvarlamak, sözü bedenleyip ayağa kaldırmak, bunun erekte ve dışide son damlasına dek karşılığını bulmak, varlığı hazla patlatmak. Bunlar inceltmiş (sofistike) ekinlerimize çok ve aşırı gelebilir, kaba saba bulunabilir. Epikür, biliriz, yan cepte taşınmıştır tarih boyu: *Görmemiş olayım. Yan cebime koy.* Ama aynı ekinin (kültür) öteki yüzü, büyük şaka mı demeli, bedeni fena halde berilemiş, beden ekinin inanılmaz gücünü arkalayarak adıyla buluşabilmiş, orda burda, tek tük de olsa derin *hicran* sona erebilmiştir. Özdemir İnce gibi görkemli sapkınlar sayesinde beden adına, yani aslında beden bedene kavuşmuş, ad (şiir) bile aradan çekilmiş, bedenleşen düşünce (zihin) bir ok ya da mızrak olmuş, ağusunu, ölümcüllüğünü sile süpüre düşmüştür avının peşine, avının avı olmanın ve bunun hazzına, oyunbazlığına kendini bırakmanın eşsiz sevinciyle. Sessizlik, gizli seslerden çıkar. Sessizliği duymak, varoluşun has ipeğinde dağılmak ve toplanmaktır bir bakıma. Kurdun, sineğin, meşenin, yeşilin uğultusu, elektronun eksilerden, *hiçin* azından doğan çınıltısı, derin mi derin bir dipler şenliği. Öyleyse, yatırım neyeymiş?.. Sevişmeye, bile isteye harala gürele sevişmeye. Şiir neyeymiş peki? Sevişmeye, aşka değilse, kusura bakmayın, hiçbir şeye. Burada sevişmeyi, aşkı sözcüğün tüm düz anlamları da içinde olmak üzere ötesinde kavramak gerek, çünkü her sevişmenin gözü sonrakindedir, yani varoluşun sonsuz bilinişinde, bilgisinde.

Biraz daha yaklaşalım, kavunun dibini koklayıp karpuzu tıklatalım. Bir şey anladığımızdan değil, kavunla karpuzla *halleşmek*, konuşmak için. Özdemir İnce ne yapıyor ya da ne yaptı? Önce *Türk Ekinine* (kuramdan eyleme, yazından siyasete) her türden katkıyı dünden yapmış, yapmayı da sürdüren, bu uğurda hiçbir şeyini esirgememiş ve esirgemeyen şairimizin şiire (karşı) nasıl durduğuna göz atalım, bunu yapabilecek son kişi olduğumu her ne kadar düşünsem de. Yine de bi cesaret ortaya söyleyeceğim ilk şey, şiirden, şiirin bukağısından kurtulmuş, yine de şiir kalan bir şey hakkında konuşuyor olduğumuzdur. Şiirden kurtulan kim diye sorulabilir. Şiirden kurtulan, bakın yazıyorum buraya, önce şiirdir. Kulağınıza **Opera Kahkahası** mı geldi? Ne demek şiirden kurtulmuş şiir? Özgünlük peşinde bir söylem (retorik) mi şimdi bu? Şiir şiirin tepesinde horozlanıyor mu yani? Yukarılardan, yükseklerden, doruktan mı bakıyor kibirle, kendini beğenmişce yine kendine? Hayır, dostlar, Özdemir İnce, şiirden özgürleşmiştir, şiirden damıtık özgürlükle yazan, şiiri özgürlüğe bulmuş, tav(a)lamış biridir artık. Söz, sınırından taşmış, kabını (postunu) gözetmez, doludizgin ve rastgele; dil, kırbaç; biçim içeriğine yatkın, eğilimli, bir yatağa girmeye hazırdır. Rastgelelik, olgun, bilge balıkçı *rastgelesidir*. Olta suya bırakılır. Şiir oltaya

takılan albenide, yakalanmış balık-ölçütte değil, oltayı suya salmanın, oltanın başında eğleşip günde ve gecede zamanı (tarihi) doldurup boşaltmanın, balıkçıyı beden kılıp bedeni uzamdan ve zamandan kurtarmanın, hatta yer yer (usu bile) sıyırmının, arada bir de tersine, bedeni balığa yem yapmanın (zokayı yutturmak değil de yutmanın), hele kurnaz, oyunbaz tarih tini olmanın (Hegel) içindedir. Şiir ne biçim ne içerikte, deyişin kendindedir. Ve öyle bir deyiş ki hem biçim, hem içerik birlikte özdeklenir, nesnelenir, fiziksel etkisini üzerimizde doğrudan duyumsarız okurken. İpinden kopmuş at, bazen sanki bir şey bilerek, bazen de rastgele, amaçsız koşmaktadır ve devinimini izlemekte güçlük çeksek, anlamasak da dizgininden boşalmış özgür at-şiirle sürüklenir durur bakışımız. Okurluğumuz allak bullak olmuş, şiirden kurtulmuş bu at-şiir ya da teke-şiirle, yani ne teke ne insan (satir) ya da ne at ne insanla (centaur), yerleşik, bildik şiir okurluğumuz oturmuştur kışının üzerine. Çakıldıığımız yerde ovalanır, ahlânıp vahlanırken şaşşı, tek mi çift mi, şiir mi değil mi, diye yolumuzu bulmaya boşa çabalarız. Boşuna çabalama kaptan, okurluğun çıkmazda çoktan, vazgeç bir şeyi öteki şeye uydurmayı, atı, balığı, keçiye tutmaya, yakalamaya bak, yoksa özgürlük seni ummadığın yerde(n) bastırarak. Ama(n) dikkat et! Özgürlüğü başka şeyle, canının istediğiyle, *hemen şimdi olsun yoksa hiç*'le karıştırma. Yele sele öyle kaptırma okuduğun şeyi (şey-şiiri). Yanılırsın. Çünkü şiir kayanın, ağacın, bulutun, *ezcümle* varlığın içinden çıkan, yükselen bir duruşla, dikilişle, meydanlanma, varını yoğunu şiir donunda ortaya atmanla ilgilidir ve duruşu (ben olmak denilen şeyi) karartmaz, tersine çırpıplak sürer ışık altına. Özdemir İnce'nin şiirle demeyeceğim, kimse kusura bakmasın, artık yazmayla ilişkilene biçimi budur ve şiiri burada bulan gazete yazısında da aynen böyle bulduysa buldu, yoksa tümünden yitirdi demektir.

Güncele bulanmış, günceli harmanlamış, yalnız şiirle değil, şiirin arkasında görmezden gelinemeyecek kerte orada olan öznesiyle (özneyi daha çok bir beden olarak anlayın lütfen) güncele yandaş (taraf) olmuş şair önüne açılmış ilk tuzağa balıklama dalmaktan çekinmemiş, olayın kaldırdığı toz toprak siner, sis pus dağılır, şiir de buhar olur uçar dememiş, yememiş içmemiş, günün değişken, tutarsız olaylar okyanusunda yürütmüş takasını (şiirini). Günü ensesinden, bir adım gerisinden izlemiş... Bir örnek yaratmış, *birinci yenimizi* (Garip) selamlamış bir yandan. Şiirin asal bileşeni yaşam, yaşamın sokağı, köşesi... İyi de bu sokaktan nasıl çıkacak şiir, bunca süprüntü, çer çöp içinden. Şairle aynı yanda durduk, açıda baktık, benzer şeyler gördük, buradan şiir çıktı diyen yok, bunca zayıf, görelî, geçici bağla, düğümle yürümez çünkü şiir. Şiirin görünmeyen altlığı, şiirin içinde evrensel şiir çekimi yasasına uygun olarak yazarın ve okurun bilincini önden ve arkadan itip çekmiş, ancak bu temel üzerinde yapı, elini neye atarsa atsın, ondan şiir çıkarmamacasına yükselmiş, güncel geçiciliğini yoklaya sınaya kalıcı hakikatine ulaşmıştır. Güncelle her insan edimi ilişkisinin yorumu önemlidir ama sanatsal edimin güncelle bağlanması, örgülenmesi aşırı dikkat, özen, duyarlık gerektirir. Ama biz şu an sınır ötesinden yayın yaptığımıza, evrenin büyük uzaklıklarından ses, im topladığımıza göre, Einstein'a karşın, şu dünyalı yasayı, şiir çekim yasasını bir kenara bıraksak, gözardı etsek yanlış mı olur? Bu şairin (Özdemir İnce) hiç mi ayrıcalığı olmayacak, şiirçekim yasası bu saatte ona da mı çalışacak? İkilemdeyim sevgili okuyanı, gönlüm yasanın böyle yazarlara, şairlere, sanatçılara işlemeyeceği, işletilmemesi gerektiği yönünde... Bu duyarlı (kritik) nokta, günceli kavrama, işleme ve tepkilere açısından sanatçı aydın ilişkisini kavramamızı olanaklı kılacak noktadır. Şimdi bir büyük söz çıkacak ağızdan: Günceli olmayan sanatçı (yazar) olmaz. Günceli üstlenmemiş, güncele durmamış, onu karşılamamış aydın olamaz ve aydın

olunmadan sanatçı (bana göre) olunmaz. Aydının işi, böyle deyince, güncelle cebelleşmek sanılabilir. Hayır, güncelle bin dereden ışık tutmak, günceli tabaklamaktan söz ediyorum aslında. Günceli belinden kavramak isteyen aydın en başta yöntemli kişidir, günceli egemen ideolojilerin dayattığı gibi parça pinçik elleyip, kendini saman çöpü örneği genel akışa bırakmak da ne, tersine anlamlı (kılınmış) bütüne yerleştirmektir başlıca işi. Günceli kendine bırakmayan kişidir aydın ve o aynı zamanda başka dünya öneren sanatçının bir işlevidir (fonksiyon) ve elbette tersi. $A=f(s)$ ve $S=f(a)$. Böylece bu karmaşık anlatıdan özetle şunu diyebiliriz ki, Özdemir İnce güncelin tuzağına bile bile dalmış, tuzağı dağıtmış, bozmuştur ve şiir yine orada bir yerde, yaralı bereli de olsa durmakta, şairin şiiri (dili, tükürüğü) şiirin yarasını tımarlamaktadır.

Gelgelelim, insanın gözü bir kez kararmasın. Öteki tuzak, ilk engeli aşanı biraz ötede, yol ortasında, gizli beklemektedir. Şu maymuncuk var ya, bütün kapıları açtığı sanılıp büyük büyük kuramları heybetli, yukarıdan aşağı erke (iktidar) bulayan, kırk kilitli kapıyı bir hamlede açiveren: Doğu mu, Batı mı? Herkes kendini haritasına (yurdum, toprağım, evim) iliştip güneşin doğduğu yöne doğu, battığı yöne batı deyince iş kaç dilli çatallaşıyor. Öyleyse kutuplar dışında herkesin kendince bir doğusu batısı var. Peki, her derde deva, iyi, her zaman yalanacak bir çanak mı bu? Tanzimattan (1800 başları) beri toplum en kolay, kestirme açıklamasını böyle yaptı, yer yer anlamlı karşılaştırmalar sağlasa da çoğu kez kaba (vulger) indirgemeler, olan açıklıkları da kararttı, tarih doğu-batı ekseninde tahterevalliye dönüştürüldü (tabii birlikte neredeyse tüm insanbilimleri). Birileri bu terimler içinde yuvalanıp kuyruğunu kovalayan kedi gibi firdöndükçe, işin bamteli burası diyebildi çıkıp ve bundan payelendi üstelik. *Bi dakika arkadaş!* Bu bakış açısı tarihin belli bir yerinde ve zamanında sınırlı bir açıklama olmanın ötesine geçmez, ayrıca biraz sakınlı olmamızı *hassaten* öneririm, maymuncuğun açamayacağı kapı da çıkar birgün karşımıza. Böyle roman, şiir yazan, film yapanlar var. Bugün bile bu dar tuzak-çukur içinde debelenen... Dönelim şiire ve şaire. **Opera Kahkahası**'nda iri, beylik söz aramayın, kendini yapay bağlamların içine tıkmış, güvenli (!) kalesinden salvo atışları yapan kuramcı havaları da. Adıyla söylenmiştir ne söylenmişse ve el, parmak, kalem birlikte uzanmış, doğu batı demeden avuçlamış, buğda(y) ne batının ne doğunun, buğda(y) dünyanın diye *insan(lık) paydasından* nasipli akıtmış, sepivermişler dünyanın bir ucundan ötekine. Doğu da, doğunun doğusu da onundur ve batı da, batının batısı da. *Homo sum, humani nihil a me alienum puto*. Şiir bir de böyle kurtulmuş, İskender'in inen kılıcı yetersiz ve yapay bağlamı (*paradigma*) bir çırpıda kesip atmıştır. Bu kılıç her yerdeki halkın dili, bu şair her yerdeki şairdir. Us şiirin ta içinden bukağısını kırmış, özgürleşmiştir bir kez daha. Şairin şiirdeki kitaplığına bakın. Biraz dağınık, tamam ama bu dağınıklıkta da kitaba yaraşır bir güzelduyu (estetik) yok değil. Dünyanın tüm varlıkları onun çocuğu: Duygular, düşünceler, nesnelere... Ve o bilge ayırmıyor bir çocuğunu ötekinden, otu eşekten, eşeği köpükten, köpüğü düşten. Onun doğusu batısı sözden çıkıyor, dolanıyor, kapanıyor. Tüm söz(l/c)ükler onun, ölü dillerin söz(l/c)ükleri de içinde olmak üzere. Her insan sesine öyle ya(t)kın ki kulağı, kulak bir evren çanağı, toplayıcısı olmuş, yakalamış sokağın küfrünü da, yüksek (!) toplumun (sosyete) yapay seslerini de. Yalnızca küresel coğrafyanın büyük dilleri değil, ana dilin buradaki coğrafyasının birikmiş, kat kat yerdili ve enine yayılıp arttıkça esneme payı, renkten renge, biçimden biçime girme yeteneği, gizilgücü de şiiri kendi üzerine yığıldıkça yığar. Okuyanın bir şiir katını kaldırıp arada bir *anılar*ın fosilini, bir duygunun silinmiş gölgesini, istemin o zaman ve yerde bir anda boğulayazmış çığılığını arayası gelir. Hangi halkın hangi sesi, çığılığı,

umudu yatıyor dizelerin, sözcüklerin arasında? Şunu demiş olduk (mu?) Özdemir İnce'nin (**Opera Kahkahası**) şiiri önünde bir şenlik, bir avaz, kardeş ve eşittir okur-insan, hem sapına, köküne, ensesine, ta kasıklarına dek.

Yaşadıklarımızı inişli çıkışlı gelgiti içinde *şimdi burada* istim üzerinde yakalama işi yaşamsal bir anlatıma (ifadeye), dışavuruma yol açmışsa üçüncü tuzak belirir ufukta ve şairin önünde. Şairin bir adım önünde, onu hiç yalnız bırakmayan şiirin tuzağından söz ediyoruz. Şair hem genelde şiirin, hem de kendi geçmiş şiirinin çukuruna, hiç de ayrımsamadan, hem de övüne şişine düşebilir. Biçimini yaratmış, tutarlı işte, demek dilimizin ucundan döner handiyse. Kötü mü kardeşim, yaza yaza yaratmış biçimini, okuyan bu filan feşmekânın şiiri, diyor, daha iyisi cana sağlık değil mi? *Amenna ve saddockna!* Doğrudur da, ama bir yere değin... Ölçünlü, soylu boylu şairler için geçerli bu, İngiliz safkan gibi, yarışa hazırlar, tartılmış, yontulmuş, alıştırılmış, yatış(tırıl)mış dilleriyle paha biçilmez değerler. Öyle bile olsa yıkılım putları a dostlar, önce kendimizden başlayalım, yalçın dağda apak keçileşip densiz, edepsiz, dik duralım, toynaklarımız ölçüden sapkın, yürek vuruşlarımız çapkın, düzensiz olsun. Olsun ne ki, olmak zorunda. Niye? Dağdan söz açmışken yankılanmak üzerinde duralım. Şair ne yapar? Şiir diye dizilmişleri de içinde, sözcüklerin ortasına dalar, yağmalar, avuçladıklarını alır, yeniden dizer. Tüm bunları öyle usturuplu, öyle emekle ve ustalıklı, çalımla yapar ki sanki bu dünyaya ses vermiş, ünlemiş ve dünyanın derin yarığının (Dünyanın derin yarığında ne anlamalı: Bkz. *Courbet, L'Origine du monde, 1866*), vadisinin karşı yamacından, yarılarından yankı, ses, ün almıştır. Ses vermiş, iki, üç, daha fazla ses almıştır. Gelen ses mi başka, giden ses mi ve artık hangisi gelen, hangisi giden sestir iyice karıştıktan sonra (eytişim) dil sarkaç ya da salıncak uçuşuna geçmiştir ve iyiden başıbozuk, alaylı (sarkastik), özgür, kendini dinler aşamaya varmıştır. Şiirin şiire kulak kabarttığı saatte şiire şiirlik, dile dillik yetmez. Şiir palamarını, şair dilin uçkurunu çöze bağlaya açılır denize, sözcüklerin, hatta seslerin (öte-)evrenine. *Akıldaneler*, arıkovanına çomak sokuşturanlar, doğrucubaşılar, nice belgeli onaylı *kodum mu oturturumcular*, yani dikiş nakışçılar (eleştiri); sıraya gir kardeşim, bozma düzeni, diye höykürseler de şiir başka biçimlerde, donlarda, dillerde ataklarını sürdürür. Bütün bu gevezelik şundan: Özdemir İnce bir tür *opera buffa* denemesiyle operada anlatının tüm biçimlerini sınavan ve zorlayan çokbiçimli arayüzünü, üst (meta)-dilini yansılamış, *resitatiften* aryaya, korodan düete, gündelik konuşmadan kahkahaya yaşamı dağıtarak yeniden toplamaya, bunu yaparken de *buffa*'yı canlı, işlevsel yergi payı, yani karmaşanın (kaos) aktarma yordamı olarak öne çıkarmıştır. Durum kitapta nasıl görünmüştür peki? Hem kitabın genel düzenleme ve yapısında, dizeli şiirleri içeren bölümleri izleyen düzyazı biçimli şiir bölümleri açarak, dile başka bir anlatma gücü, bedeni ve tini, yani deri değiştirmeceli bir kıvraklık sağlanmış, hem de tek şiirler içinde değişik ses(leniş)leri eşanlı akıtarak, hatta dili kendisiyle konuşturarak bir curnata, karnaval (Bkz. *Bakhtin, Chagall*), Babil, hatta diyeceğim kıyamete yargılı, ilençli bir dünya (örneğin, Sodom ve Gomorra) yaratılmış, böylelikle şiir bir yaratık olarak belirmiştir (Bkz. *Brueghel, Bosch*). Sonuçta yaşamın binbir yüzü ve dalgasına karşılık binbir şiir dili görünümüne çıkıyor, dil tüm etkileri karşılayacak bir bedensel tepki biçimi oluşturuyor. İlk bakışta dili akışına bırakmak sanılabilecek rastlansallık izlenimi iyi bir okur düşüncesiyle bereketli bir kavrayışa bağlanabiliyor. Yalnızca şiirbiçimle ilgili sonuçlar yaratan bir tutum olmadığını söylemeye gerek var mı bunun? Aynı zamanda sözcüklerin doluluğu boşluğuna getirilmiş yeni bir yorum, içerik katman(laşma)ları, şiirde anlatıcının (özne) kaynak egemenliği ve kendini göstermede sakinimsizliği, alt dillerin kullanımı, yabanıllık (vahşilik) etkisi, halkçıl (türkü, halk şiiri, deyişi) ve

entelektüel (evrensel ve yerel) anlatımların harmanı, vb. bir arada söz konusudur ('*Karnavalesk*'). Belki şöyle bir benzetme yapabiliriz. Çok büyük kütleli bir varlık düşünelim. Örneğin, balina, fil. Yani bir koca kitap. Onunla olan ıraklığımıza ve algılama yordamlarımıza göre bu varlığı sayısız biçimlerde tasarlar, düşleyebiliriz. Zaman zaman elimize gözümüze çapak, kir, pütür, kesik, koku, vb. de gelecektir. Size bir şey söyleyeyim, bütün bunlarla elinize gelen bedendir ve bedeni bunlarsız, şiiri arık, saf, kutsal, günahsız düşünmek saflık ya da budalalık sayılmalı. Düzyazı şiir bölümleri İnce'nin doğrudan kendisine bağlanan, özyaşamından, kişisel öyküsünden gelen anlatılar olarak ayrıca belirtilebilir. Orada şair iyice kendini ortaya çıkarıp güncel hesaplaşmalarını, geçmişin anılarıyla bezeyip, işleyip karşılaştırarak yapıyor. Kendisinden çıkıp öyküsünü genelleştirdiğinde şiirin yerleşik, genel biçimlerini deniyor.

*

Sınır aşma, yaşama getirilmiş her türden sınırı zorlama yönünde bilinçli tutumu Özdemir İnce'yi yaşadığımız her şeyin tam ortasına getirip bırakıyor. O kendisi olarak ya da yazdığı şiirle değil, her ne yapıyorsa onunla hep *ortadadır* ve idam mangası önünde kurşuna dizilmiyor oluşu nasıl açıklanabilir bilmem. Ama bu bir yanılısamadır ve bu şiiri (diyelim ***Opera Kahkahası***'nı) yazan insan hepimizin yerine de kurşuna dizilmektedir ve onu cellât (kırımçı, yokedic, '*başyüce*', vb.) ne yapsa susturamıyor, susturamaz. '*Deccal*', belki de başkaldırı, isyan donundadır. Denizin kıyıya attığı o çocuğun ölümünü asla bağışlamayacak, yine yadsıyacak ve şiir eğer başka her şey bir yana bununla ilgili değilse de varsın olmasın zaten. Onun lodosa tutulmuş, çırpıntılı, köpüklü, öfkeli ve yaşınca âşık, kızışmış şiir dili, Adonis'te olduğu gibi, epiği kevgir edecek, ama bu delik deşik yaralı dilden yine destansı bir gökada doğup ışık olacak. Bırakın operada kahkahayı, evrensel kahkahayı, şakayı, kaynağı bir kitapla daha yedeklemiş olacak okur. Burada artık şiir de kalmadı, şiir de döngüye katıldı, geride bir uğultu var, nereden gelip nereye gittiği belirsiz. Hesaplaşma işte bunca kişiselken, İnce ve buralırken, bir o denli şiir-, dil- ve insanöte, evrenseldir (*kozmetik*). Bu, evrenin kusursuz bir kapsar küme olduğu, onu yankılayan temsil yapılarının da (şiir örneğin) kusursuz olduğu anlamına gelmemeli. Yapılmış yapılacak her şey tarihe içkin, tarihseldir, hatta tarihin kendisi bile. Kurmacadır, yıkılır yeniden kurulur. Kusurdan, yetmezden el almak, yola çıkmak, yürümek ve bunun bilincinden daha değerli şey olmaz. Şiir yazılır. Şiir şiirin tarihinden yazılır (Nermi Uygur felsefe için aynı şeyi söylemişti.) Daha yazılacağı, çünkü tarih çatıldıkça çatılacağı için yazılmış her şiir kusurundan güzeldir. ***Opera Kahkahası***'nı imalıyor değilim, tersine benim söylediğim Özdemir İnce gibi bir avuç şairin kusuru böyle kavrayarak şiir yazdığıdır.

Böyle olunca da dilin yalnızca yasına, acısına kalmaz şiir, dünyanın tadını çıkarmadan edemez öte yandan. Yalnızca acı çekmeyi, yas tutmayı değil, yıkarak yol almayı, üretmeyi (en geniş anlamda), gülmeyi, sevmeyi üstlenir. Biri olmadan öteki yaşanmaz zaten. Dil de bu anlamda şiirin havasına suyuna toprağına göre derişir, yer yer seyrelir, yer yer de yoğunlaşır, katmanlanır, boşluklanır ya da içine girilmezce katlaşır. Tutkulu bir tabloya dönüşür şiir. Bedenlenmiş herhangi bir varlık ne yapıyorsa onu yapmaya başlar. Bir yandan dünyayı alır içine, özümser, öte yandan salgılar dışarı. Bütün bu şeyleri eşanlı yapar üstelik. Acı sevince bitişir, sövgü (küfür) ezgiye. Bize ne olur sorusuna gelince yalpalar çıkarız şiirden, başımıza ne geldi anlayana dek süre geçer, ne içtik, nasıl geçtik kendimizden, içtik esridik mi sahiden, kestiremeyiz. Keyifli bir doyunluk duygusu dünyanın acılarına, olaylarına tek tek

parmak uçlarımızla dokunmuş kalmanın sürekli başkaldırı, isyan duygusuyla nasılsa çelişmez. Kötü mü, iyi mi bu? Kim bilebilir?

IV

Sonuçta dilimin ucuna geleni boca ettiğim bunca söz yığını altından yekini, kafamı çıkarıp da yazının ufkuna baktığımda ne gördüm diye sorulursa, **Opera Kahkahası** için şunları sayarım alt alta:

- Sınır çiğnenmiş (ihlâl), aşılmış, dünya ellenmiş, dünyaya değilmiştir kitap boyunca.
- Bir koca beden şiirden şiire keçi yolları boyunca sekip durmuştur.
- Öfke tutkuya katık edilmiştir ve tabii tersi de, yani tutku da öfkeye katık edilmiştir.
- Şiir baştan ve yoldan çıkarılmıştır, üstelik şairin şiirle baştan çıkmaya dünden hazır, hevesli olduğu kayda geçirilmiştir.
- Bu şiirlerde ölüm, yas, acı ya da kıyamet, her ne ise kendine bile katlanamamış, yırtılan yerden **Opera Kahkahası** erişmiştir kulağımıza.
- Şiirimiz diyonizyaktır, ölüme değil dirime, yasa değil sevince, Pan'a yatırmıştır olanca kaynağını. Kıvrak, dönüşken, serseri, 'haneberduş'tur.
- Harman yeri gibi... Neler harmanlanmamış, yele savrulmamıştır ki... Tohumsa dünya güzeli bir melez: Türk, Arabi, Akdenizli, Latin, Anglo, Farisi katışımı, ordan bir çimik Abdal, tırnak ucu Köroğlu, İskender Kitaplığı'nda yangından arta kalmış *satir*, altın hilal içinde kulakta yuvalanmış Gilgames, adalardan Ritsos ve nice kavramdan, daha nice ustadan devşirilmiştir...
- Kural, ölçü tek tek elenmiş, şiir yıkılmış, yıkıntısı içerisinden yükseltilmiştir.
- Şiirler yıldıya bırakılmıştır. Başiboş doğada varlığa ve yokluğa salınmışlar. Şair ipini çözdüğü atı salmadan önce yelesinden ve sağrisından okşamıştır tek tek atları.
- Şiir ya öteden ya beriden çatılmış, okurda 'ha bu şiirdir' demeye mecal bırakılmamıştır.
- **Opera Kahkahası**, ne az ne çoktur, kendisindedir. Okumak mülkümüz kılmaya yetmez şiirlerini ağızımızla kuş tutsak. İyelenmeye direnir, evcilleştirmeye kalksan ısırlar.
- Us kesintisiz savunulmuş, şiir günün kara yüreğine hançer üşürmüştür.
- Körinanca, halk dalkavukluğuna meydan okunmuş, er meydanında nara da atılmıştır arada bir.
- Siyasidir şiir boğazına dek, tutum, duruş, seçişle ilgili...
- **Opera Kahkahası**, sözün özü, kahkaha(nın) güzeli, doğrusu, iyisidir.
- Uzar gider böyle. İsteyen sürdürebilir.